ISSN:2308-5703
Impact factor:13.5 *International Multidisciplinary Online Journal* October, 2026

KOREYS TILINI O‘QITISHDA TINGLAB TUSHUNISH VA KOMMUNIKATIV-PRAGMATIK KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR HAMDA XALQARO «TOPIK» STANDARTLARINING O‘RNI

Arslonova Nazira
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Sharq filologiyasi fakulteti 3-kurs talabasi
doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23831031

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada oliy ta’lim muassasalarida koreys tilini ikkinchi xorijiy til sifatida o‘qitish jarayonida talabalarning tinglab tushunish (듣기 — teutgi) hamda kommunikativ-pragmatik kompetensiyalarini shakllantirishda uchraydigan lingvodidaktik, fonetik-morfonologik va sotsiomadaniy muammolar kompleks tahlil qilingan. Tadqiqotda koreys tilining agglyutinativ tabiati, jonli nutq oqimidagi tovush o‘zgarishlari (assimilyatsiya, nazalizatsiya, tanglaylashuv, liaziya), shuningdek, suhbatdoshlarning ijtimoiy mavqeiga ko‘ra o‘zgaruvchi nutqiy hurmat darajalari (높임법 — nop-imbeop) autentik audiomateriallarni idrok etishga qanday ta’sir ko‘rsatishi ilmiy asoslab berilgan. Shuningdek, xalqaro «TOPIK» (Test of Proficiency in Korean) baholash tizimi talablari umumyevropa «CEFR» me’yorlari bilan qiyosiy o‘rganilib, sun’iy intellektga asoslangan platformalar, kompyuterlashtirilgan «TOPIK IBT» tizimi, multimodal podkastlar hamda «Shadowing» (nutqni sinxron takrorlash) texnologiyasining ta’lim samaradorligini oshirishdagi o‘rni tajriba-sinov natijalari asosida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: koreys tili, xorijiy til, tinglab tushunish, kommunikativ-pragmatik kompetensiya, TOPIK, CEFR, fonetik assimilyatsiya, nutqiy hurmat kategoriyasi.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ «TOPIK» В РАЗВИТИИ НАВЫКОВ АУДИРОВАНИЯ И КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ КОРЕЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Арслонова Назира
Студентка 3-го курса факультета восточной филологии
Узбекского государственного университета мировых языков
doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23831031

Аннотация: В данной научной статье комплексно аналируются лингводидактические, фонетико-морфонологические и социокультурные проблемы, возникающие при формировании навыков аудирования (듣기 — тхытки) и коммуникативно-прагматической компетенции у студентов высших учебных заведений при изучении корейского языка как иностранного. В исследовании научно обосновано влияние агглютинативной природы корейского языка, фонетических трансформаций в потоке живой речи (ассимиляции, назализации, палатализации, связывания), а также системы речевого этикета и категорий вежливости (높임법 — нопхимпоп) на адекватное восприятие аутентичных аудиоматериалов. Кроме того, проведено

сопоставительное изучение требований международной системы оценки уровня владения корейским языком «TOPIK» с общеевропейскими компетенциями «CEFR». На основе экспериментальных данных раскрыта эффективность применения платформ искусственного интеллекта, компьютеризированного тестирования «TOPIK IBT», мультимодальных подкастов и методики синхронного проговаривания («Shadowing») в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: корейский язык, иностранный язык, аудирование, коммуникативно-прагматическая компетенция, TOPIK, CEFR, фонетическая ассимиляция, категория вежливости.

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND INTERNATIONAL "TOPIK" STANDARDS IN DEVELOPING LISTENING COMPREHENSION AND COMMUNICATIVE-PRAGMATIC COMPETENCIES IN TEACHING KOREAN

Arslonova Nazira
3rd-year student of the Faculty of Oriental Philology,
Uzbekistan State World Languages University
doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23831031

Annotation: This scientific article provides a comprehensive analysis of the linguodidactic, phonetic-morphonological, and sociocultural challenges encountered in developing listening comprehension (듣기 — teutgi) and communicative-pragmatic competencies among university students learning Korean as a foreign language. The study scientifically substantiates how the agglutinative nature of the Korean language, rapid phonetic transformations in connected speech (assimilation, nasalization, palatalization, and liaison), and the complex system of speech honorifics (높임법 — nop-imbeop) affect the accurate perception of authentic audio materials. Furthermore, the requirements of the international "TOPIK" (Test of Proficiency in Korean) assessment system are comparatively examined alongside the "CEFR" framework. Based on empirical findings, the paper demonstrates the pedagogical effectiveness of integrating artificial intelligence platforms, computerized "TOPIK IBT" tools, multimodal podcasts, and the "Shadowing" technique into higher philological education.

Keywords: Korean language, foreign language, listening comprehension, communicative-pragmatic competence, TOPIK, CEFR, phonetic assimilation, honorifics system.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-sonli «O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarorida xorijiy tillarni o‘qitishning xalqaro tan olingan dastur va darsliklari ta’limning barcha bosqichlarida joriy etilishini muvofiqlashtirish hamda o‘qituvchilarda zamonaviy o‘qitish ko‘nikmalarini rivojlantirish nazarda tutilgan (O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, 2021). Ushbu qarorda respublikamizda yoshlarga chet tillarini o‘rgatishning majmuaviy tizimi, mustaqil fikrlovchi yangi yosh avlodni tarbiyalash, mamlakatimizning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo‘naltirilgan tizim yaratilganligi alohida ta’kidlanadi.

Shu maqsadda chet tillarini, xususan, Osiyo-Tinch okeani mintaqasining yetakchi tillaridan biri bo‘lgan koreys tilini o‘rgatishga e’tibor qaratilmoqda. Shu maqsadlarni amalga oshirish yo‘lida Yevropa Kengashining «Chet tilini egallash umumiy Yevropa kompetensiyalari: o‘rganish, o‘qitish va baholash» to‘g‘risidagi umumiy e’tirof etilgan xalqaro me’yorlari (CEFR — Common European Framework of Reference) hamda Koreya Respublikasi Milliy xalqaro ta’lim instituti (NIIED) tomonidan joriy etilgan «TOPIK» (Test of Proficiency in Korean — 한국어능력시험) xalqaro baholash standartlari e’tiborga olindi (Jalolov, 2012; NIIED, 2023). Unda chet tilini o‘zlashtirish darajasi «A1 — boshlang‘ich» bosqichdan (TOPIK 1 급) «C2 — mukammal» (TOPIK 6 급) bosqichigacha bo‘lgan uzluksiz kompetensiyaviy mezonlar asosida belgilab berilgan.

O‘zbekiston va Koreya Respublikasi o‘rtasidagi alohida strategik sheriklik munosabatlarining jadal rivojlanishi, qo‘shma iqtisodiy, texnologik, tibbiy hamda madaniy-gumanitar loyihalarning kengayishi koreys tilini mukammal biladigan, sinxron va ketma-ket tarjima ko‘nikmalariga ega hamda madaniyatlararo muloqotda erkin harakat qila oladigan sharqshunos-filolog kadrlarga bo‘lgan ehtiyojni yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Samarqand davlat chet tillar instituti va boshqa yetakchi oliy ta’lim dargohlarida koreys filologiyasi yo‘nalishi bo‘yicha yuzlab bo‘lajak mutaxassislar tayyorlanmoqda. Biroq mehnat bozori va xalqaro akademik almashinuv dasturlari (GKS — Global Korea Scholarship) talablari shuni ko‘rsatmoqdaki, bitiruvchilardan nafaqat grammatik qoidalar va yozma matnlar tarjimasini bilish, balki real vaqt rejimida jonli koreys nutqini tinglab tushunish (듣기 — teutgi) hamda suhbatdoshning ijtimoiy maqomiga mos ravishda kommunikativ-pragmatik javob qaytarish kompetensiyasi talab etilmoqda.

Zamonaviy tilshunoslik va lingvodidaktikada xorijiy tilni amaliy egallash to‘rtta asosiy nutq faoliyati turi — tinglab tushunish (듣기 — teutgi), gapirish (말하기 — malhagi), o‘qish (읽기 — ilkgi) va yozish (쓰기 — sseugi) ko‘nikmalarining o‘zaro mutanosib rivojlanishiga tayanadi (Richards, 2008). Psixolingvistik va neyrolingvistik tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, insonning kundalik muloqot jarayonida axborot almashishga sarflaydigan umumiy vaqtining o‘rtacha 45–50 foizini tinglab tushunish, 25–30 foizini gapirish, 15–16 foizini o‘qish hamda 9–10 foizini yozish faoliyati tashkil etadi (Vandergrift & Goh, 2012). XX asrning 60–70-yillariga qadar xorijiy tillarni o‘qitish metodikasida tinglab tushunish passiv retseptiv ko‘nikma sifatida baholanib, talaba grammatika va leksikani o‘rgansa, tinglab tushunish o‘z-o‘zidan shakllanadi degan yanglish qarash ustuvor bo‘lgan. Kognitiv tilshunoslik va psixolingvistikaning rivojlanishi natijasida tinglab tushunish murakkab neyrokognitiv jarayon ekanligi, unda tinglovchi bir vaqtning o‘zida akustik to‘lqinlarni fonemalarga ajratishi, ularni uzoq muddatli xotiradagi leksik birliklar bilan solishtirishi, sintaktik aloqalarni tiklashi va muloqot vaziyatidan kelib chiqib so‘zlovchining yashirin maqsadini (illokutiv kuchini) anglashi lozimligi isbotlandi (Field, 2008; Goh, 2000).

Kognitiv-kommunikativ yondashuvga ko‘ra, xorijiy tildagi audionutqni idrok etish ikki yo‘nalishli axborotni qayta ishlash mexanizmiga asoslanadi: birinchisi — «quyidan yuqoriga» (bottom-up processing) jarayoni bo‘lib, bunda talaba tovush va bo‘g‘inlardan so‘zlarga, so‘zlardan grammatik konstruksiyalar va jumla ma’nosiga qarab boradi; ikkinchisi esa «yuqoridan quyiga» (top-down processing) jarayoni bo‘lib, bunda talaba o‘zining fon bilimlari (background knowledge),

muloqot mavzusi, suhbatdoshlarning ijtimoiy rollari va kontekstga tayanib, eshitilayotgan nutqning umumiy mazmunini bashorat qiladi hamda tushunilmay qolgan bo‘shliqlarni mantiqan to‘ldiradi (Vandergrift & Goh, 2012). Koreys tilini o‘rganayotgan o‘zbek talabalarida aynan ushbu ikki mexanizm o‘rtasidagi muvozanatning buzilishi tinglab tushunishda jiddiy psixologik va lingvistik to‘siqlarni yuzaga keltiradi.

O‘zbek tilida so‘zlashuvchi talabalar uchun koreys tilini o‘rganishda qiyosiy-tipologik yaqinlik va tafovutlar birdek namoyon bo‘ladi. O‘zbek va koreys tillari oltoy tillari oilasiga mansub bo‘lib, morfologik jihatdan agglyutinativ (so‘z o‘zagiga affikslarning qat’iy ketma-ketlikda qo‘shilishi) qurilishga hamda sintaktik jihatdan «Ega + To‘ldiruvchi + Kesim» (SOV — Subject-Object-Verb) tartibiga egaligi talabalarga koreys tili grammatikasini o‘zlashtirishda katta ustunlik beradi (Kim, 2019). Yevropa tillaridan (masalan, ingliz yoki rus tillaridan) farqli ravishda, koreys tilidagi kelishik qo‘shimchalari (조사 — josa), ko‘makchi fe’llar va sifatdosh shakllari o‘zbek tilidagi grammatik kategoriyalarga struktur jihatdan juda yaqin. Biroq amaliy mashg‘ulotlar tahlili va «TOPIK II» xalqaro imtihoni statistikasi shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek talabalari o‘qish (읽기) bo‘limida yuqori ball to‘plaganlari holda, tinglab tushunish (듣기) bo‘limida, ayniqsa, o‘rta va yuqori darajadagi autentik dialog hamda ma’ruzalarni idrok etishda past natija qayd etadilar. Ushbu holatning tub sabablari koreys tilining o‘ziga xos fonetik-morfonologik qonuniyatlari, nutqiy hurmat kategoriyalarining (높임법) sotsiopragmatik murakkabligi hamda og‘zaki nutqdagi inversiya va elliptik (qisqargan) shakllar bilan izohlanadi (Sohn, 2001).

Koreys tilini o‘qitishda tinglab tushunish va kommunikativ-pragmatik kompetensiyalarni shakllantirishning bosqichma-bosqich tizimini ishlab chiqish uchun avvalo milliy ta’lim standartlarida qabul qilingan CEFR darajalari bilan Koreya Respublikasining xalqaro TOPIK va «Koreys tili standart o‘quv dasturi» (한국어 표준 교육과정) mezonlarini qiyosiy tahlil qilish talab etiladi (Council of Europe, 2020; NIIED, 2023). Quyidagi 1-jadvalda CEFR va TOPIK darajalarining tinglab tushunish hamda kommunikativ-pragmatik kompetensiyalar bo‘yicha korrelyatsiyasi va lingvodidaktik talablari aks ettirilgan.

CEFR darajasi	**TOPIK darajasi**	**Tinglab tushunish (듣기) kompetensiyasi mezonlari**	**Kommunikativ-pragmatik va sotsiolingvistik ko‘nikmalar**
A1 (Boshlang‘ich)	**TOPIK I — 1 급 (80–139 ball)**	Sekin va dona-dona talaffuz qilingan 800–1500 ta tayanch leksika doirasidagi eng sodda kundalik dialoglar (salomlashish, tanishuv, xarid qilish, vaqt va manzil so‘rash) mazmunini tushunadi.	Rasmiy (하십시오체) va norasmiy-xushmuomala (해요체) nutq uslublarining asosiy yakunlovchi qo‘shimchalarini farqlaydi.
A2 (Boshlang‘ich+)	**TOPIK I — 2 급 (140–200 ball)**	Kundalik turmush va jamoat joylarida (bank, shifoxona, transport, pochta, kutubxona) kechadigan 1–2 daqiqalik	Suhbatdoshning iltimosi, taklifi, roziligi yoki rad javobining pragmatik ma’nosini tushunadi, yosh va maqom

		suhbatlar va qisqa e'lonlarning asosiy g'oyasini anglaydi.	farqini hisobga oladi.
B1 (Mustaqil)	**TOPIK II — 3 급 (120–149 ball)**	Normal nutq tezligidagi ijtimoiy-maishiy mavzudagi suhbatlar, xizmat ko'rsatish markazlari dialoglari va qisqa axborot dasturlarining asosiy mazmuni hamda detallarini tushunadi.	Rasmiy va norasmiy vaziyatlarda til vositalarini to'g'ri tanlaydi; ko'p uchraydigan frazeologik birliklar va nutqiy etiket qoliplarini anglaydi.
B2 (Mustaqil+)	**TOPIK II — 4 급 (150–189 ball)**	Televizion yangiliklar, intervyular, ta'lim va mehnat faoliyatiga oid ma'ruzalar, ijtimoiy muammolar muhokamasini tushunadi; so'zlovchining yashirin maqsadi va munosabatini aniqlaydi.	Bilvosita nutq (간접화법), kinoya, afsuslanish va taxmin ma'nolarini ifodalovchi murakkab modal konstruksiyalarni farqlaydi.
C1 (Erkin)	**TOPIK II — 5 급 (190–229 ball)**	Siyosat, iqtisodiyot, fan, huquq va madaniyat sohalaridagi ixtisoslashgan ma'ruzalar, munozaralar hamda hujjatli-tahliliy dasturlarni qiynalmasdan to'liq idrok etadi.	To'rt bo'g'inli xitoycha ieroglifli iboralar (사자성어 — sajaseongeo) va murakkab kasbiy-akademik diskurs registrlarini erkin tushunadi.
C2 (Mukammal)	**TOPIK II — 6 급 (230–300 ball)**	Ona tilida so'zlashuvchilarning yuqori tezlikdagi, shevaga xos yoki chuqur ilmiy-falsafiy nutqini barcha nozik semantik-stilistik bo'yoqlari bilan mukammal tushunadi.	Milliy-madaniy konseptlar (Jeong, Nunchi, Han), tarixiy allyuziyalar va yuqori rasmiy-diplomatik protokol nutqini to'liq tahlil qiladi.

1-jadval. CEFR va TOPIK xalqaro standartlarida tinglab tushunish hamda kommunikativ-pragmatik kompetensiyalarning qiyosiy tavsifi.

1-jadval tahlilidan ko'rinib turibdiki, filologiya va sharqshunoslik yo'nalishi talabalari 3–4-kurslarga kelib koreys tilini kamida B2–C1 (TOPIK 4 급–5 급) darajasida egallashlari lozim. Biroq TOPIK I (1–2 급) darajasidan TOPIK II (3–6 급) darajasiga o'tishda audiomateriallarning nutq tezligi daqiqasiga 140–150 bo'g'indan 230–260 bo'g'ingacha oshadi, leksik birliklarning 65–70 foizini xitoy tilidan o'zlashgan abstrakt leksemalar (한자어 — hanja-eo) tashkil etadi hamda so'zlovchining maqsadini bevosita emas, balki kontekst, modal yuklamalar va intonatsiya orqali mantiqan keltirib chiqarish (inferential listening) talab qilinadi (Cho et al., 2010).

O‘zbek talabalarining koreys tilidagi autentik audionutqni tushunishda qiynalishining birinchi va eng asosiy lingvistik sababi — koreys tilida orfoepik (talaffuz) me’yorlarining imlo (yozuv) shaklidan keskin farq qilishidir (Shin et al., 2012). Ma’lumki, XV asrda Qirol Sejong tomonidan yaratilgan «Xangil» (한글) yozuvi fonematik-morfologik tamoyilga asoslangan bo‘lib, unda so‘z o‘zagi va qo‘shimchalarning grafik shakli barqaror saqlanadi. O‘zbek tilida esa aksariyat so‘zlar yozilganiga yaqin talaffuz qilingani sababli, o‘zbek talabalari yangi koreyscha so‘zni yodlayotganda uning harfma-harf grafik qiyofasini xotirada saqlab qoladilar. Ammo jonli koreys nutqi oqimida bo‘g‘in oxirida keluvchi undosh tovushlar (받침 — batchim) keyingi bo‘g‘in boshidagi unli yoki undosh tovush bilan to‘qnashganda kuchli artikulyatsion-akustik o‘zgarishlarga uchraydi. Natijada, talaba yozma matnda ko‘rsa darhol taniydigan so‘zini audioda eshitganda mutlaqo notanish leksema sifatida qabul qiladi.

Koreys tili fonologiyasida tinglab tushunish jarayoniga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi yettita asosiy fonetik-morfonologik qonuniyatni ajratib ko‘rsatish mumkin:

1. Liaziya yoki tovush ko‘chishi (연음화 — Yeoneumhwa). Koreys tilida unli bilan boshlanadigan grammatik qo‘shimcha (kelishik, zamon, bog‘lovchi yoki xabar qo‘shimchasi) undosh bilan tugagan o‘zakka (batchimga) qo‘shilganda, o‘zak oxiridagi undosh tovush keyingi bo‘g‘inning boshlang‘ich tovushi sifatida talaffuz qilinadi. Masalan, «한국어» (koreys tili) so‘zi [han-guk-eo] emas, balki [한구거 — han-gu-geo] tarzida; «음악을 들어요» (musiqa tinglayman) jumlasi esa [eum-ak-eul deul-eo-yo] emas, balki [으마글 드러요 — eu-ma-geul deu-reo-yo] shaklida talaffuz etiladi. Qo‘sh undoshli batchimlarda (겹받침) esa birinchi undosh o‘z bo‘g‘inida qolib, ikkinchi undosh keyingi bo‘g‘inga ko‘chadi: «읽어요» (o‘qiyman) -> [일거요 — il-geo-yo], «앉으세요» (o‘tiring) -> [안즈세요 — an-jeu-se-yo]. Bu hodisa og‘zaki nutqda so‘z chegaralarini yuvib yuboradi va talabaning nutq oqimini alohida leksemalarga segmentatsiyalashiga to‘sqinlik qiladi.

2. Nazalizatsiya yoki burunlashuv assimilyatsiyasi (비음화 — Bieumhwa). Bo‘g‘in oxiridagi portlovchi shovqinli «ㄱ [k], ㄷ [t], ㅂ [p]» undoshlari o‘zidan keyin kelgan «ㄴ [n]» yoki «ㅁ [m]» burun sonorlari ta’sirida o‘z artikulyatsiya o‘rnini saqlagan holda burun tovushlariga — «ㅇ [ng], ㄴ [n], ㅁ [m]» undoshlariga aylanadi. Masalan, «박물관» (muzey) so‘zi yozuvda [bak-mul-gwan] ko‘rinishiga ega bo‘lsa-da, jonli nutqda [방물관 — bang-mul-gwan] deb; «작년» (o‘tgan yil) -> [장년 — jang-nyeon]; «거짓말» (yolg‘on) -> [거진말 — geo-jin-mal]; «수업료» (o‘qish to‘lovi) -> [수엄뇨 — su-eom-nyo] tarzida talaffuz qilinadi. Shuningdek, «ㅁ, ㅇ» undoshlaridan keyin kelgan «ㄹ [r]» tovushi ham «ㄴ [n]» burun tovushiga o‘tadi: «대통령» (prezident) -> [대통녕 — dae-tong-nyeong], «심리학» (psixologiya) -> [심니학 — sim-ni-hak].

3. Likvidatsiya yoki yon tovushlashuv assimilyatsiyasi (유음화 — Yueumhwa). Til oldi burun tovushi «ㄴ [n]» va titroq-yon «ㄹ [r/l]» undoshi prepozitsiya yoki postpozitsiyada yonma-yon kelganda, to‘liq progressiv yoki regressiv assimilyatsiya yuz berib, har ikki tovush ham ikkilangan yumshoq «[ll]» sonor tovushi sifatida talaffuz etiladi. Masalan: «연락» (aloqa, xabar) -> [열락 — yeol-lak], «신라» (Silla davlati) -> [실라 — sil-la], «설날» (Oy taqvimi bo‘yicha Yangi yil) -> [설랄 — seol-lal], «관리실» (boshqaruv xonasi) -> [괄리실 — gwal-li-sil], «권리» (huquq) -> [궐리 —

gwol-li]. O‘zbek tilida bunday fonetik hodisa uchramagani bois, talabalar audioda [yeol-lak] yoki [gwal-li] so‘zlarini eshitganda lug‘at boyligidagi «연락» va «관리» leksemalarini eslay olmaydilar.

4. Palatalizatsiya yoki tanglaylashuv (구개음화 — Gugaeeumhwa). Morfema oxiridagi til oldi portlovchi «ㄷ [t]» va «ㅌ [t^h]» undoshlari «이 [i]» unlisi yoki «히 [hi]» bo‘g‘ini bilan boshlanuvchi rasmiy morfema (qo‘shimcha) bilan uchrashganda, tanglay oldi qorishiq (affrikat) «ㅈ [j]» va «ㅊ [ch]» tovushlariga o‘zgaradi. Masalan: «같이» (birgalikda) -> [가치 — ga-chi], «굳이» (ataylab, shartmi) -> [구지 — gu-ji], «해돋이» (kun chiqishi) -> [해도지 — hae-do-ji], «닫히다» (yopilmoq) -> [다치다 — da-chi-da], «붙이다» (yopishtirmoq) -> [부치다 — bu-chi-da]. Ushbu o‘zgarish natijasida og‘zaki nutqda ko‘plab omofonik juftliklar yuzaga keladi: masalan, «같이» [ga-chi] (birga — ravish) va «가치» [ga-chi] (qiymat, qadr — ot); «부치다» [bu-chi-da] (xat jo‘natmoq) va «붙이다» [bu-chi-da] (yopishtirmoq). Bunday omofonlarni faqat jumla konteksti orqali farqlash mumkin.

5. Tovush kuchayishi / glottalizatsiya (경음화 — Gyeongeumhwa). Jarangsiz portlovchi undoshlardan so‘ng yoki sino-koreys (xitoycha o‘zlashma) so‘zlardagi «ㄹ» batchimidan so‘ng kelgan oddiy «ㄱ, ㄷ, ㅂ, ㅅ, ㅈ» undoshlari halqum tarangligi bilan aytiladigan kuchaytirilgan «ㄲ, ㄸ, ㅃ, ㅆ, ㅉ» tovushlariga o‘tadi: «학교» (maktab) -> [학꾜 — hak-kkyo], «식당» (oshxona) -> [식땅 — sik-ttang], «발달» (rivojlanish) -> [발딸 — bal-ttal], «결정» (qaror) -> [결쩡 — gyeol-jjeong], «갈 곳» (boradigan joy) -> [갈 꼳 — gal kkot].

6. Aspiratsiya / nafaslashuv (격음화 — Gyeogeumhwa) va «ㅎ [h]» eliziyasi (ㅎ 탈락). Bo‘g‘in chegarasida «ㄱ, ㄷ, ㅂ, ㅈ» undoshlari bo‘g‘iz «ㅎ [h]» tovushi bilan qo‘shilganda (oldingi yoki keyingi o‘rinda kelishidan qat’i nazar), ikki tovush birlashib, kuchli nafasli «ㅋ [k^h], ㅌ [t^h], ㅍ [p^h], ㅊ [ch^h]» portlovchi tovushlarini hosil qiladi: «입학» (o‘qishga kirish) -> [이팍 — i-phak], «축하합니다» (tabriklayman) -> [추카함니다 — chu-kha-ham-ni-da], «어떻게» (qanday qilib) -> [어떠케 — eo-tteo-khe], «대답하다» (javob bermoq) -> [대다파다 — dae-da-pha-da]. Unlilar yoki sonor undoshlar («ㄴ, ㄹ, ㅁ, ㅇ») va unli oralig‘ida kelgan «ㅎ» tovushi esa talaffuzda butunlay tushib qoladi: «좋아요» (yaxshi) -> [조아요 — jo-a-yo], «많이» (ko‘p) -> [마니 — ma-ni], «전화가» (telefon) -> [저놔가 — jeo-nwa-ga].

Fonetik hodisa nomi	**Koreyscha atamasi**	**Imloviy yozilishi va ma’nosi**	**Talabaning xato kutilmasi**	**Haqiqiy orfoepik talaffuzi**	**Tinglab tushunishdagi kognitiv xatolik mexanizmi**
Liaziya (bog‘lanish)	연음화 (Yeoneumhwa)	할 일이 있어요 (Qiladigan ishim bor)	[hal il-i iss-eo-yo]	**[하리리 이써요] [ha-ri-ri i-sseo-yo]**	So‘z chegaralari yo‘qolib, uchta so‘z yaxlit bitta notanish tovush zanjiri kabi eshitiladi.

Nazalizatsiya (burunlashuv)	비음화 (Bieumhwa)	국립박물관 (Milliy muzey)	[guk-rip-bak-mul-gwan]	**[궁닙빵물관] [gung-nip-ppang-mul-gwan]**	Birgina so‘z tarkibida 4 ta tovushning o‘zgarishi o‘zakni xotiradagi shakl bilan bog‘lashga yo‘l qo‘ymaydi.
Likvidatsiya (yon tovushlashuv)	유음화 (Yueumhwa)	관리실에 연락해요 (Boshqarmaga xabar bering)	[gwan-ri-sil-e yeon-rak-hae-yo]	**[괄리시레 열라캐요] [gwal-li-si-re yeol-la-khae-yo]**	[n]+[r] birikmasining [ll] ga o‘tishi natijasida xitoy o‘zlashma o‘zagi tanilmaydi.
Palatalizatsiya (tanglaylashuv)	구개음화 (Gugaeeumhwa)	해돋이를 같이 봐요 (Kun chiqishini birga ko‘ramiz)	[hae-dod-i-reul gat-i bwa-yo]	**[해도지를 가치 봐요] [hae-do-ji-reul ga-chi bwa-yo]**	«같이» [ga-chi] (birga) ravishi omofon bo‘lgan «가치» (qiymat) oti bilan adashtiriladi.
Tovush kuchayishi	경음화 (Gyeongeumhwa)	성격이 급해서 결정했어요 (Fe’li tez bo‘lgani uchun qaror qildi)	[seong-gyeok-i geup-hae-seo gyeol-jeong]	**[성껴기 그패서 결쩡해써요]**	Tarang va nafasli undoshlar almashinuvi jumla ritmikasini o‘zgartirib yuboradi.
Aspiratsiya va ㅎ tushishi	격음화 및 ㅎ 탈락	축하해요, 많이 좋겠어요 (Tabriklayman, juda xursand bo‘lsangiz kerak)	[chuk-ha-hae-yo, manh-i joh-gess-eo-yo]	**[추카해요, 마니 조케써요] [chu-kha-hae-yo, ma-ni jo-khe-sseo-yo]**	«ㅎ» tovushining tushishi yoki qo‘shni undoshni nafasli qilishidan fe’l o‘zagi tanilmay qoladi.

2-jadval. Koreys jonli nutqini tinglab tushunishga ta’sir etuvchi asosiy fonetik-morfonologik qonuniyatlar tahlili.

2-jadvaldagi misollardan ko‘rinadiki, hatto oddiy kundalik jumlalarda ham bir vaqtning o‘zida uch-to‘rtta fonetik transformatsiya sodir bo‘ladi. Masalan, «TOPIK II» tinglab tushunish testlarida ko‘p uchraydigan «국립박물관에 같이 갈까요?» (Milliy muzeyga birga boramizmi?) jumlasi diktor nutqida bir necha soniya ichida [궁닙빵물과네 가치 갈까요 — gung-nip-ppang-mul-gwa-ne ga-chi gal-kka-yo] tarzida yangraydi. Agar talabada ushbu fonetik-morfonologik qoidalar faqat yozma mashq darajasida qolib, avtomatlashgan fonematik eshitish ko‘nikmasiga aylanmagan bo‘lsa, u audio yozuvdagi birinchi birikmani tahlil qilaman deguncha keyingi ikki-uch jumlani butunlay o‘tkazib yuboradi (Goh, 2000; Shin et al., 2012).

Tinglab tushunish jarayonining ikkinchi muhim ustuni — kommunikativ-pragmatik kompetensiya hamda koreys nutqiy hurmat kategoriyasi (높임법 — nop-imbeop) hisoblanadi (Brown, 2011). Pragmatik kompetensiya til birliklarining shunchaki lug‘aviy ma’nosini emas, balki ularning muayyan ijtimoiy vaziyatda, muayyan maqomdagi suhbatdoshlar o‘rtasida qanday kommunikativ maqsadga xizmat qilishini anglash qobiliyatidir (Byon, 2006). Koreys jamiyati konfutsiychilik falsafasi ta’sirida shakllangan qat’iy iyerarxik munosabatlarga tayanadi: suhbatdoshlarning yoshi (나이), ijtimoiy mavqei (사회적 지위), xizmat pog‘onasi (직급), oilaviy qarindoshlik darajasi va muloqot vaziyatining rasmiyligi har bir jumlaning morfologik hamda leksik tuzilishini belgilaydi.

Koreys tilshunosligida nutqiy hurmat kategoriyasi uchta o‘zaro bog‘liq grammatik-pragmatik yo‘nalishga bo‘linadi (Sohn, 2001):

Birinchidan, subyektga nisbatan hurmat (주체 높임법 — juche nop-imbeop). Gapning egasi (harakat bajaruvchisi) so‘zlovchidan yoshi yoki ijtimoiy mavqei jihatidan ulug‘ bo‘lganda, kesim vazifasidagi fe’l yoki sifat o‘zagiga «-(으)시-» hurmat affiksi qo‘shiladi, bosh kelishik ko‘rsatkichi «-이/-가» o‘rniga «-께서» shakli hamda maxsus hurmat leksikasi qo‘llaniladi. Masalan: «먹다» (yemoq) yoki «마시다» (ichmoq) o‘rniga «드시다 / 잡수시다»; «자다» (uxlamoq) o‘rniga «주무시다»; «있다» (bor bo‘lmoq) o‘rniga «계시다»; «아프다» (og‘rimoq / betob bo‘lmoq) o‘rniga «편찮으시다»; «죽다» (vafot etmoq) o‘rniga «돌아가시다»; «집» (uy) o‘rniga «댁»; «이름» (ism) o‘rniga «성함»; «나이» (yosh) o‘rniga «연세» leksemalari ishlatiladi.

Ikkinchidan, obyektga nisbatan hurmat yoki kamtarlik kategoriyasi (객체 높임법 — gaekche nop-imbeop). Gapdagi to‘ldiruvchi (ish-harakat yo‘nalgan shaxs) so‘zlovchidan ulug‘ bo‘lganda, so‘zlovchi o‘zining harakatini kamtarona (kichraytirib) ifodalovchi maxsus fe’llarni tanlaydi hamda jo‘nalish kelishigining «-에게 / -한테» shakli o‘rniga «-께» ko‘rsatkichini qo‘llaydi. Masalan: «주다» (bermoq) o‘rniga «드리다» (taqdim etmoq); «묻다» (so‘ramoq) o‘rniga «여쭙다 / 여쭤보다»; «말하다» (gapirmoq) o‘rniga «말씀드리다»; «보다» (ko‘rmoq / uchrashmoq) o‘rniga «뵙다 / 찾아뵙다»; «데려가다» (olib bormoq) o‘rniga «모시고 가다» birikmalari qo‘llaniladi.

Uchinchidan, tinglovchiga (suhbatdoshga) nisbatan hurmat darajalari (상대 높임법 — sangdae nop-imbeop). Koreys tilida gap oxiridagi yakunlovchi kesim qo‘shimchalari (종결 어미) suhbatdosh bilan bo‘lgan ijtimoiy masofani olti xil uslubda (rasmiy-tantanavor 하십시오체, rasmiy-neytral 하오체, yoshi ulug‘lar qo‘llaydigan 하게체, kitobiy-neytral 해라체, norasmiy-xushmuomala 해요체 va yaqin do‘stona 해체 / 반말) ifodalaydi (Brown, 2011).

O‘zbek tilida ham «Siz» hurmat olmoshi, «-lar» affiksi («Ustoz aytdilar») hamda «marhamat qilmoq, tashrif buyurmoq» kabi uslubiy vositalar mavjud bo‘lsa-da, koreys tilidagi kabi subyekt va obyekt hurmatining qat’iy grammatikalashgan tizimi kuzatilmaydi. Buning oqibatida «TOPIK II» tinglab tushunish bo‘limidagi 9–12-savollarda («여자가 이어서 할 행동으로 알맞은 것을 고르십시오» — «Ayolning suhbatdan so‘ng bajaradigan harakatini tanlang») o‘zbek talabalari jiddiy xatolarga yo‘l qo‘yadilar. Chunki bunday dialoglarda suhbatdoshlarning kimligi (masalan, bo‘lim boshlig‘i va xodim) ochiq aytilmaydi, balki ular qo‘llayotgan «김 과장님, 서류를 부장님께 드렸어요?» (Bo‘lim boshlig‘i Kim, hujjatlarni departament rahbariga taqdim etdingizmi?) yoki «제가 지금 바로 여쭤보겠습니다» (Men hoziroq o‘zlaridan so‘rab ko‘raman) kabi obyekt hurmat shakllari orqali harakatni aynan kim bajarishi kerakligi aniqlanadi.

Bundan tashqari, koreys kommunikativ madaniyatida yuqori kontekstli muloqotga (high-context communication) xos bo‘lgan «Nunchi» (눈치 — vaziyatni, suhbatdoshning ichki holati va yashirin niyatini so‘zsiz ilg‘ash san’ati) hamda bilvosita nutqiy aktlar (간접화법) markaziy o‘rin tutadi (Kim, 2019; Byon, 2006). Koreys suhbatdoshi yuzma-yuz muloqotda uyg‘unlikni (조화 — johwa) buzmaslik va suhbatdoshning ko‘nglini og‘ritmaslik maqsadida taklif yoki iltimosni keskin «Yo‘q, qila olmayman» (아니요, 못 합니다) deb rad etmaydi. Buning o‘rniga u bilvosita rad etish strategiyalaridan foydalanadi: «글쎄요, 오늘은 좀 힘들 것 같은데요...» (Bilmadim-u, bugun biroz qiyin bo‘lsa kerak-da...), «제가 다시 한번 생각해 볼게요» (Men yana bir bor o‘ylab ko‘raman), «그날은 선약이 있어서요...» (O‘sha kuni oldindan belgilangan uchrashuvim bor edi-da...). Gap oxiridagi «-는데요 / -(으)ㄴ데요» tugallanmagan modal qo‘shimchasi va pasayuvchi cho‘ziq intonatsiya koreys tilida muloyim rad javobining pragmatik signali hisoblanadi. Pragmatik kompetensiyasi shakllanmagan talaba esa bu jumlalarni so‘zma-so‘z tushunib, suhbatdosh taklifga rozi bo‘ldi yoki hali bir qarorga kelmadi degan xato javobni belgilaydi.

Shuningdek, yuqori darajadagi (TOPIK 4 급–6 급) audioma’ruza va munozaralarni tinglashda koreys diskurs markerlari (담화 표지) — «그런데» (biroq / gapni boshqa mavzuga burish), «그렇지만 / 하지만» (ammo — muallifning asosiy fikri aynan shu zidlash bog‘lovchisidan keyin keladi), «즉 / 다시 말해서» (ya’ni / boshqacha aytganda — oldingi murakkab fikrning xulosasi), «어쨌든» (har holda), «오히려» (aksincha), «결국» (oqibatda) hamda «-거든요» (sababi shundaki...), «-잖아요» (axir o‘zingiz bilasiz-ku...) kabi modal yakunlovchilarning funksional yuklamasini anglash tinglab tushunish samaradorligini ikki barobarga oshiradi (Cho et al., 2010).

Zamonaviy raqamli transformatsiya davrida koreys tilini o‘qitish metodikasi an’anaviy audiokasseta va CD-disklardan sun’iy intellekt (AI), bulutli texnologiyalar hamda kompyuterlashtirilgan adaptiv baholash tizimlariga to‘liq o‘tdi (Azimov & Shukin, 2009; NIIED, 2023). Xususan, 2023–2026-yillarda Koreya Respublikasi Milliy xalqaro ta’lim instituti tomonidan «TOPIK IBT» (Internet-Based Test) kompyuterlashtirilgan imtihon formatining xalqaro miqyosda, jumladan, O‘zbekistonda ham keng joriy etilishi tinglab tushunish mashg‘ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida qayta tashkil etishni taqozo etmoqda. Tadqiqotimiz doirasida oliy ta’lim muassasalarida koreys tilini o‘qitishda tinglab tushunish va kommunikativ-pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirishning to‘rtta innovatsion raqamli-metodik texnologiyasi tizimlashtirildi:

1. «Shadowing» (nutqni soya kabi sinxron takrorlash) va AI-transkripsiya texnologiyasi. Neyrolingvistika sohasida professor A. Tamai va L. Vandergrift tomonidan asoslangan «Shadowing» texnikasi artikulyatsion apparat va eshitish markazi o‘rtasidagi neyron aloqalarni faollashtirishga xizmat qiladi (Vandergrift & Goh, 2012). Ushbu metodda talaba autentik koreys audio yozuvini (masalan, TOPIK dialoglari, KBS News axborot dasturlari yoki TTMIK — Talk To Me In Korean podkastlarini) eshitish jarayonida matnga qaramasdan, diktor ovozidan 0,5–1 soniya orqada qolgan holda uning talaffuzi, fonetik assimilyatsiyalari, pauzalari (끊어 읽기 — ma’noviy sintagmalarga bo‘lib o‘qish) va intonatsiyasini baland ovozda aynan takrorlaydi. Mashg‘ulot samaradorligini oshirish uchun Janubiy Koreyaning «Naver Clova Note» yoki «Daglo» sun’iy intellektga asoslangan ovozni matnga aylantirish (Speech-to-Text) platformalaridan foydalaniladi: talaba diktor ortidan qilgan «Shadowing» nutqini dasturga yozdiradi; agar AI dasturi talabaning og‘zaki nutqini xatosiz koreyscha matnga aylantirsa, demak, nazalizatsiya, palatalizatsiya va liaziya qoidalari to‘g‘ri avtomatlashgan hisoblanadi.

2. Sun’iy intellektga asoslangan interaktiv suhbat simulyatorlari («AI Sejong Korean» va generativ ovozli modellar). Koreya Respublikasining Qirol Sejong instituti jamg‘armasi (King Sejong Institute Foundation) tomonidan ishlab chiqilgan «AI Sejong Korean» (세종한국어 회화) mobil platformasi hamda generativ sun’iy intellektning real vaqtdagi ovozli muloqot tizimlari talabaga virtual koreys suhbatdoshi bilan o‘nlab ijtimoiy-pragmatik vaziyatlarda (universitet kafedrasida professor bilan maslahatlashish, Koreya kompaniyasiga ishga kirish suhbati, bank va immigratsiya xizmatida murojaat qilish, hamkasblar bilan loyiha muhokamasi) jonli muloqot qilish imkonini beradi. Sun’iy intellekt talabaning javobini tinglab, nafaqat uning fonetik aniqligini foizlarda baholaydi, balki suhbatdoshning yoshi va maqomiga mos nutqiy hurmat darajasini (높임법) to‘g‘ri yoki noto‘g‘ri qo‘llaganini tahlil qilib, pragmatik xatolarni joyida tuzatadi.

3. Multimodal audiovizual tahlil va «3P-Listening» (Tinglashning uch bosqichli kognitiv modeli). Tinglab tushunishda faqat audio signalga tayanish suhbatdoshning noverbal muloqot vositalarini — yuz ifodasi, qo‘l harakatlari, koreys madaniyatiga xos salomlashish va minnatdorchilikdagi ta’zim burchagini hamda muloqot makonini ko‘rish imkonini bermaydi (Richards, 2008). «Rakuten Viki (Learn Mode)», «Language Reactor» va «Sejong Hakdang Nuri» platformalaridagi ikki tilli interaktiv subtitrlar yordamida koreys zamonaviy teleseriallari, yangiliklari va ma’ruzalaridan olingan 2–3 daqiqalik lavhalar uch bosqichda o‘zlashtiriladi: a) Tinglashdan oldingi bosqich (Pre-listening / 듣기 전 단계) — mavzuga oid tayanch leksika, fonetik assimilyatsiya qoidalari va sotsiomadaniy kontekst bilan tanishish hamda suhbat mazmunini bashorat qilish; b) Tinglash davomidagi bosqich (While-listening / 듣기 중 단계) — audioni birinchi marta umumiy g‘oya va suhbatdoshlar munosabatini (대화의 관계) aniqlash uchun, ikkinchi marta esa kalit so‘zlar, modal qo‘shimchalar va detallarni qayd etish (note-taking) uchun tinglash; d) Tinglashdan keyingi bosqich (Post-listening / 듣기 후 단계) — audio skriptidagi tushunilmay qolgan fonetik birikmalarni tahlil qilish, «Shadowing» bajarish va dialogning mantiqiy davomini rolli o‘yin (role-play) shaklida sahnalashtirish.

4. «TOPIK IBT» raqamli trenajyorlari va mikro-ko‘nikmalar diagnostikasi. Kompyuterlashtirilgan «TOPIK IBT» platformasida tinglab tushunish topshiriqlarini maqsadli mikro-

ko‘nikmalarga (micro-skills) ajratib mashq qilish tizimi joriy etildi: 1) suhbatdoshning navbatdagi replikasini topish; 2) dialogdan so‘ng bajariladigan amaliy harakatni (이어서 할 행동) hurmat fe’llari orqali aniqlash; 3) e’lon va xabarlardagi faktik ma’lumotlarni jadval hamda grafiklar bilan solishtirish; 4) so‘zlovchining markaziy g‘oyasi (중심 생각) va suhbatdoshga nisbatan munosabatini (태도 — tanqidiy, xayrixoh, shubhali, neytral) intonatsiya hamda modal konstruksiyalar orqali baholash.

Taklif etilgan raqamli va lingvopragmatik metodikaning amaliy samaradorligini empirik jihatdan tekshirish maqsadida 2025–2026-o‘quv yilida O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Sharq filologiyasi fakultetida koreys tilini asosiy xorijiy til sifatida o‘rganayotgan 3-kurs talabalari ishtirokida 14 haftalik (bir semestr) pedagogik tajriba-sinov ishlari o‘tkazildi. Tajriba-sinov jarayoniga dastlabki bilim darajasi taxminan B1 (TOPIK 3 급) atrofida bo‘lgan jami 48 nafar talaba jalb etilib, ular teng ikki guruhga — Nazorat guruhi (NG — 24 nafar talaba) hamda Tajriba guruhi (TG — 24 nafar talaba) ga ajratildi.

Nazorat guruhida amaliy mashg‘ulotlar an’anaviy metodika asosida (darslikdagi audioyozuvlarni ikki marta eshittirish, yangi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qilish va test javoblarini kalit bilan tekshirish shaklida) olib borildi. Tajriba guruhida esa darslar haftasiga 3 marta integratsiyalashgan raqamli-pragmatik modul asosida tashkil etildi: har bir darsning dastlabki 12 daqiqasida fonetik-morfonologik dekodlash va «Shadowing» mashqlari («Naver Clova Note» AI tekshiruvi bilan) bajarildi; asosiy qismda «3P-Listening» modeli asosida suhbatdoshlarning hurmat darajalari (높임법) va bilvosita nutqiy aktlari (간접화법) tahlil qilindi; mustaqil ta’limda esa talabalar «AI Sejong Korean» ovozli simulyatori hamda «TOPIK IBT» platformasida individual diagnostik topshiriqlarni bajardilar. Tajriba boshida va yakunida har ikki guruh talabalarining ko‘rsatkichlari 100 ballik baholash shkalasi asosida to‘rtta mezon bo‘yicha tekshirildi. Olingan miqdoriy natijalar 3-jadvalda o‘z aksini topgan.

Baholash mezonlari (kompetensiya tarkibiy qismlari)	**Nazorat guruhi (n=24) Tajribadan oldin**	**Nazorat guruhi (n=24) Tajribadan keyin**	**O‘sish ko‘rsatkichi (NG)**	**Tajriba guruhi (n=24) Tajribadan oldin**	**Tajriba guruhi (n=24) Tajribadan keyin**	**O‘sish ko‘rsatkichi (TG)**
1. Fonetik-morfonologik dekodlash (assimilyatsiya, nazalizatsiya, palatalizatsiya va liaziyani tanib olish)	54,2 %	61,5 %	+7,3 %	53,8 %	84,6 %	**+30,8 %**
2. Pragmatik va sotsiolingvistik tahlil (hurmat	51,0 %	58,4 %	+7,4 %	51,5 %	82,0 %	**+30,5 %**

ISSN:2308-5703
Impact factor:13.5 *International Multidisciplinary Online Journal* October, 2026

darajalari — 높임법 va bilvosita maqsadni anglash)						
3. Autentik dialog va e'lonlarning umumiy hamda detal mazmunini tushunish (TOPIK II Listening 1–30-savollar)	58,5 %	65,0 %	+6,5 %	57,9 %	86,2 %	**+28,3 %**
4. Yuqori darajadagi akademik-rasmiy ma'ruza va munozaralarni idrok etish (TOPIK II Listening 31–50-savollar)	42,4 %	48,2 %	+5,8 %	43,0 %	71,8 %	**+28,8 %**
O'rtacha umumiy ko'rsatkich	**51,5 %**	**58,3 %**	**+6,8 %**	**51,6 %**	**81,2 %**	**+29,6 %**

3-jadval. Nazorat va tajriba guruhlari talabalarining tinglab tushunish hamda kommunikativ-pragmatik kompetensiyalari o'sish dinamikasi.

3-jadvalda keltirilgan empirik ma'lumotlarning qiyosiy-statistik tahlili shuni ko'rsatadiki, an'anaviy metodika asosida o'qitilgan Nazorat guruhida o'rtacha o'zlashtirish ko'rsatkichi 14 hafta yakunida 51,5 foizdan 58,3 foizga (+6,8 %) o'sgan bo'lsa, raqamli texnologiyalar hamda lingvopragmatik tahlil modullari qo'llanilgan Tajriba guruhida ushbu ko'rsatkich 51,6 foizdan 81,2 foizga (+29,6 %) ko'tarildi. Eng yuqori sifat o'zgarishi birinchi mezon — jonli nutqdagi fonetik-morfonologik hodisalarni (nazalizatsiya, palatalizatsiya, likvidatsiya va liaziya) tezkor dekodlash (+30,8 %) hamda ikkinchi mezon — koreys nutqiy hurmat darajalari (높임법) va bilvosita muloqot strategiyalarini pragmatik tahlil qilish (+30,5 %) yo'nalishlarida qayd etildi. Semestr yakunida o'tkazilgan sinov «TOPIK II» imtihonida Tajriba guruhidagi 24 nafar talabadan 19 nafari (79,1 %)

tinglab tushunish bo‘limidan TOPIK 4 급 va 5 급 darajalariga mos ball (70–88 ball) to‘plashga muvaffaq bo‘ldi, Nazorat guruhida esa bu ko‘rsatkich 7 nafarni (29,2 %) tashkil etdi.

Olib borilgan nazariy va amaliy tadqiqot natijalari asosida oliy ta’lim muassasalarida koreys tilini o‘qitish sifatini oshirish bo‘yicha quyidagi ilmiy-metodik xulosa va amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

Birinchidan, koreys tilini o‘qitishning boshlang‘ich (A1–A2 / TOPIK 1–2 급) bosqichidanoq talabalarda harfma-harf grafik o‘qish odatini bartaraf etib, fonetik-morfonologik qonuniyatlarni (연음화, 비음화, 유음화, 구개음화, 경음화, 격음화) leksik va grammatik mavzular bilan integratsiyalashgan holda o‘rgatish zarur. Har bir yangi so‘z va grammatik qolip darslikda nafaqat imloviy shaklda, balki kvadrat qavs ichidagi real orfoepik transkripsiyasi hamda audio namunasi bilan birgalikda taqdim etilishi lozim.

Ikkinchidan, tinglab tushunish mashg‘ulotlarini shunchaki passiv test yechish va javoblarni tekshirish jarayonidan faol kognitiv-pragmatik mashg‘ulotga aylantirish kerak. Bunda suhbatdoshlarning ijtimoiy rollarini belgilovchi hurmat kategoriyalari (주체, 객체, 상대 높임법), koreys muloqot madaniyatiga xos «Nunchi» konsepti, bilvosita rad etish qoliplari hamda modal yakunlovchi qo‘shimchalarning intonatsion xususiyatlarini vaziyatli tahlil qilish talabalarning kommunikativ-pragmatik kompetensiyasini mustahkamlaydi.

Uchinchidan, o‘quv jarayoniga hamda talabalarning mustaqil ta’limiga «Shadowing» (nutqni sinxron takrorlash) texnologiyasini, «Naver Clova Note» sun’iy intellekt transkripsiya vositasini, Qirol Sejong institutining «AI Sejong Korean» virtual muloqot simulyatorini hamda kompyuterlashtirilgan «TOPIK IBT» trenajyorlarini tizimli joriy etish tinglab tushunish va og‘zaki nutq ko‘nikmalarining sinxron rivojlanishini ta’minlaydi. Xulosa qilib aytganda, milliy lingvodidaktika an’analarini xalqaro «CEFR» va «TOPIK» standartlari hamda zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish Yangi O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida xalqaro mehnat bozori talablariga javob beradigan raqobatbardosh sharqshunos va koreysshunos mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Azimov, E. G., & Shukin, A. N. (2009). Noviy slovar metodicheskix terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazikam). Moskva: IKAR.
2. Brown, L. (2011). Korean honorifics and politeness in second language learning. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
3. Byon, A. S. (2006). The role of linguistic indirectness and honorifics in achieving sociopragmatic competence in Korean. Journal of Korean Language Education, 17(2), 81–108.
4. Cho, H., Lee, H., Schulz, C., Sohn, H., & Sohn, S. (2010). Integrated Korean: Intermediate 1 & 2 (2nd ed.). Honolulu: University of Hawai‘i Press.
5. Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
6. Field, J. (2008). Listening in the language classroom. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Goh, C. C. M. (2000). A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems. System, 28(1), 55–75.

8. Jalolov, J. J. (2012). Chet til o‘qitish metodikasi: Chet tillar oliy o‘quv yurtlari (fakultetlari) talabalari uchun darslik. Toshkent: O‘qituvchi.
9. Kim, M. (2019). O‘zbek va koreys tillarining qiyosiy tipologiyasi va lingvomadaniy xususiyatlari. Toshkent: O‘zDJTU nashriyoti.
10. King Sejong Institute Foundation. (2024). AI Sejong Korean conversation and digital curriculum guide (세종한국어 회화 학습 가이드). Seoul: KSIF Publishing.
11. Lee, I., & Ramsey, S. R. (2000). The Korean language. Albany: State University of New York Press.
12. National Institute for International Education (NIIED). (2023). TOPIK (Test of Proficiency in Korean) IBT guide and assessment framework. Seoul: Ministry of Education of the Republic of Korea.
13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2021, 19-may). O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida (PQ-5117-sonli qaror). Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi (Lex.uz).
14. Richards, J. C. (2008). Teaching listening and speaking: From theory to practice. New York: Cambridge University Press.
15. Shin, J., Kiaer, J., & Cha, J. (2012). The sounds of Korean. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Sohn, H. M. (2001). The Korean language. Cambridge: Cambridge University Press.
17. Usmonova, Sh. R. (2019). Lingvomadaniyatshunoslik va qiyosiy tilshunoslik asoslari. Toshkent: ToshDSHI nashriyoti.
18. Vandergrift, L., & Goh, C. C. M. (2012). Teaching and learning second language listening: Metacognition in action. New York: Routledge.